

В. В. Отрощенко

Бронзовий вік

БРОНЗОВИЙ ВІК – культурно-історичний період в історії людства, коли набули поширення виробы з бронзи (штучний сплав міді з оловом, миш'яком, свинцем тощо). Використовувалися поряд із кам'яними, поступово їх витісняючи. Б. в. прийшов на зміну мідному, оскільки бронза плавиться легше, виробы з неї твердіші й гостріші від мідних. Перші згадки про бронзу – в шумеро-акадській літературі («Гімн богові вогню»). Щонайдавніші виробы з бронзи знайдено в Месопотамії та Пд. Ірані (серед. 4 тис. до н. е.). Потім вони поширилися на терени Малої Азії, Єгипту (кін. 4 тис. до н. е.). У 3 тис. до н. е. бронзові речі вже виготовляли в Індії та на Пд. Європи, зокрема й на теренах України, а в 2 тис. до н. е. – на решті теренів Європи та в Китаї. Ще пізніше Б. в. фіксується в Африці (1 тис. до н. е.) та Пд. Америці (1 тис. н. е.). Із бронзоли – вар. виробництвом пов'язані профес. спеціалізація майстрів, виникнення потуж. осередків металообробки, гірн.-металург. центрів і провінцій. Нерівномірність розвитку окремих регіонів за доби бронзи стала ще відчутнішою. У Месопотамії та Єгипті Б. в. практично збігався з утворенням первіс. держав, цивілізацій. На ін. теренах інтенсифікувався розвиток передцивілізац. та цивілізац. процесів. У 2 тис. до н. е. держави формувалися на о-вах Егей. моря та на Пд. Балкан. п-ва (Крито-Мікен. цивілізація). Серед культур Б. в. Європи виділяють унетицьку, курган. поховань, полів похован. урн, лужицьку тощо. Б. в. на теренах України поділяється на 3 періоди: ранній (30/28–23 ст. до н. е.), середній (23–17 ст. до н. е.) та пізній (17–10/9 ст. до н. е.). Перші бронз. виробы потрапили на тер. сучас. України з Балкан, Прикарпаття та Кавказу. Розвиток місц. бронзолівар. виробництва припадає на серед. та пізній періоди Б. в. На півночі помітна затримка в розвитку культур Б. в., порівняно зі степ. смугою. Це зумовлено тим, що упродовж усього періоду Б. в. в лісостепу великого значення набуває видобуток кременю й виготовлення з нього знарядь (наявність виходів кременю й велика вартість бронзи в цих регіонах). Сировина для плавлення бронзи надходила з Балкано-Карпат., Північнокавказ. та Приурал. регіонів. Розроблялися також місц. міднорудні родовища Донбасу та Волині. Активна обробка бронзи провадилася населенням степу (ямна, усатівська, кемі-обинська, катакомбні, багатоваликової кераміки, зрубні, сабатинівська та білозерська культури), Прикарпаття (культури шнурової кераміки, комарівська, Ноуа) та Закарпаття (культури Отомань, Фельшесеч-Станове, Гава). Культури Пн. України (середньодніпров., тшинец., мар'янів., бондарихін., білогрудів., лебедівська)

відчували постійну нестачу бронзи. Від 12 ст. до н. е. спостерігається криза бронзолівар. виробництва. В ужиток дедалі більше входять вироби із заліза. У Б. в. завершилися процеси 1-го сусп. поділу праці, розвиток орного землеробства, формування й розвиток общин. ремесла, виникнення спеціалізов. майстерень для виготовлення серпів, тесел, використання упряжного коня та колісниць, відокремлення племін. верхівки, парної сім'ї, виникнення великих етнокультур. утворень.

Рекомендована література

1. Монгайт А. Л. Археология Западной Европы. Бронзовый и железный века. Москва, 1974;
2. Березанская С. С. Северная Украина в эпоху бронзы. К., 1982;
3. Культуры эпохи бронзы на территории Украины. К., 1986;
4. Давня історія України. Т. 1. К., 1997.

Бібліографічний опис:

Бронзовий вік / В. В. Отрощенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-36306>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).